

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ Λ Μ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 9893/08)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

7 Ιανουαρίου 2010

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση **Λ Μ** κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Nina Vajić, *πρόεδρος*,

Χρήστος Ροζάκης,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

Γεώργιος Νικολάου, *δικαστές*,

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 10 Δεκεμβρίου 2009,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 9893/08) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν υπήκοο του Κράτους αυτού, τον κύριο **Λ Μ** («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 6 Φεβρουαρίου 2008 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τους κυρίους Ν. Αναγνωστόπουλο και Α. Ψύχα, δικηγόρους του συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Γ. Κανελλόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και τον κύριο Ι. Μπακόπουλο, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 12 Φεβρουαρίου 2009, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Σύμφωνα με το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον ότι το τμήμα θα αποφαινόταν ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

4. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1937 και κατοικεί στην Αθήνα.
5. Στις 30 Ιουνίου 1999, ο προσφεύγων κατέθεσε στην 44^η Διεύθυνση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους αίτηση αναπροσαρμογής του ύψους της σύνταξής του. Με την απόφαση αριθ. 16301/1999, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους έκανε δεκτή την αίτησή του.
6. Στις 14 Ιουνίου 2000, ο διευθυντής της 46^{ης} διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους άσκησε ένσταση κατά της απόφασης αριθ. 16301/1999. Με την απόφαση αριθ. 187/2001, η Επιτροπή Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων έκανε δεκτή την ένσταση και ακύρωσε την απόφαση αριθ. 16301/1999. Η απόφαση αριθ. 187/2001 κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 6 Δεκεμβρίου 2001.
7. Στις 6 Φεβρουαρίου 2002, ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της τελευταίας αυτής απόφασης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 6 Ιουνίου 2002.
8. Στις 10 Οκτωβρίου 2002, το δεύτερο τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου απέρριψε την έφεση (απόφαση αριθ. 1361/2002). Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 5 Δεκεμβρίου 2002.
9. Στις 23 Οκτωβρίου 2003, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 7 Δεκεμβρίου 2005.
10. Στις 28 Ιουνίου 2006, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναίρεσε την προσβληθείσα απόφαση και παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του δεύτερου τμήματος, με διαφορετική σύνθεση (απόφαση αριθ. 1457/2006). Η συζήτηση έλαβε χώρα την 1^η Φεβρουαρίου 2007.
11. Στις 17 Μαΐου 2007, το δεύτερο τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ακύρωσε την απόφαση αριθ. 187/2001, απέρριψε την ένσταση που άσκησε ο διευθυντής της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους κατά της απόφασης αριθ. 16301/1999 της 44^{ης} Διεύθυνσης και διέταξε την καταβολή στον προσφεύγοντα των αναπροσαρμοσμένων ποσών (απόφαση αριθ. 877/2007). Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 6 Σεπτεμβρίου 2007.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

12. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας» όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...).»

13. Η Κυβέρνηση αντικρούει τη θέση αυτή. Σημειώνει ότι ο προσφεύγων χρειάστηκε πάνω από δέκα μήνες για να ασκήσει αίτηση αναίρεσης και υποστηρίζει ότι η επίδικη διαδικασία διεξήχθη εντός των καλύτερων δυνατών προθεσμιών.

14. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου άρχισε στις 6 Φεβρουαρίου 2002, με την έφεση που άσκησε ο προσφεύγων, και περατώθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 2007, με την κοινοποίηση της απόφασης αριθ. 877/2007 του δεύτερου τμήματος του εν λόγω δικαστηρίου. Διήρκεσε επομένως πέντε έτη και επτά μήνες για δύο βαθμούς δικαιοδοσίας. Σε αυτό το διάστημα πρέπει να προσθέσουμε εκείνο των δύο ετών και πέντε μηνών περίπου κατά το οποίο η υπόθεση εκκρεμούσε ενώπιον του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (*X. κατά Γαλλίας*, απόφαση της 31 Μαρτίου 1992, § 31, série A no. 234-C, *Αναγνωστόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 39374/98, § 24, CEDH 2000-XI, *Λιτοσελίτης κατά Ελλάδα*, αριθ. 62771/00, § 28, 5 Φεβρουαρίου 2004, *Μπελαούσοφ και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 66296/01, § 41, 27 Μαΐου 2004). Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι επομένως συνολικά οκτώ έτη για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

15. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

16. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

17. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω απόφαση *Frydlender*).

18. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Ειδικότερα, ακόμα κι αν το Δικαστήριο συμφωνεί με την Κυβέρνηση ότι το διάστημα των δέκα μηνών που χρειάστηκε ο προσφεύγων για να ασκήσει αναίρεση συνέβαλε στην επιμήκυνση της διαδικασίας, εκτιμά εν τούτοις ότι η συνολική διάρκεια αυτής παραμένει υπερβολική. Λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του επί του ζητήματος αυτού, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας ήταν υπερβολική και δε συνάδει με την απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

19. Ο προσφεύγων παραπονείται ομοίως για το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένα δικαστήριο στο οποίο θα μπορούσε να απευθυνθεί κανείς για να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλείται το άρθρο 13 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

20. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων μπορούσε να έχει στηριχθεί στο άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα το οποίο θεσπίζει την έννοια της ειδικής αδικοπραξίας δημοσίου δικαίου, δημιουργώντας μία εξωσυμβατική ευθύνη του Κράτους. Σε κάθε περίπτωση, θεωρώντας ότι εν προκειμένω δεν υπήρξε υπέρβαση της λογικής προθεσμίας, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 13 δεν έχει εφαρμογή.

A. Επί του παραδεκτού

21. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 εγγυάται μία πραγματική προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου που να επιτρέπει την προσφυγή κατά της παραβίασης της υποχρέωσης, η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 6 § 1, να εκδικάζονται οι υποθέσεις μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], no. 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI).

23. Επιπλέον, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσφέρει στους ενδιαφερόμενους μία πραγματική προσφυγή με την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης που να τους επιτρέπει να προβάλουν τις αιτιάσεις τους κατά της διάρκειας μιας διαδικασίας (*Κόντη-Αρβανίτη κατά Ελλάδας*, no. 53401/99, §§ 29-30, 10 Απριλίου 2003). Το Δικαστήριο δεν διακρίνει εν προκειμένω κανένα λόγο για να παρακάμψει την νομολογία αυτή, πολύ περισσότερο αφού η Κυβέρνηση δεν βεβαιώνει ότι η ελληνική έννομη τάξη έχει αποκτήσει εν τω μεταξύ μία τέτοια προσφυγή.

24. Συνεπώς, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω της απουσίας στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που θα επέτρεπε στον προσφεύγοντα να επιτύχει την κύρωση του δικαιώματός του να δικαστεί η υπόθεσή του μέσα σε λογική προθεσμία, με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

25. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

26. Ο προσφεύγων αξιώνει 20.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υποστηρίζει ότι υπέστη.

27. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει επιπλέον ότι μία διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για ηθική βλάβη. Εναλλακτικά, υποστηρίζει ότι το επιδικαστέο για την αιτία αυτή ποσό δεν μπορεί να υπερβεί τα 1.000 ευρώ.

28. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων υπέστη μία βέβαιη ηθική βλάβη την οποία δεν επανορθώνει επαρκώς η διαπίστωση της παραβίασης της Σύμβασης. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, του επιδικάζει 3.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

29. Ο προσφεύγων ζητεί ομοίως 2.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Δεν προσκομίζει κανένα τιμολόγιο ή απόδειξη αμοιβής. Αξιώνει επιπλέον 3.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου. Ως προς τούτο, προσκομίζει ένα τιμολόγιο εκδοθέν στο όνομα του δικηγόρου του, ύψους 1.700 ευρώ.

30. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο προσφεύγων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δεν είναι καθόλου αιτιολογημένα και καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει αυτό το αίτημα. Σε ό,τι αφορά τα έξοδα ενώπιον του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το επιδικαστέο για την αιτία αυτή

ποσό δεν μπορεί να υπερβεί τα ποσά που συνήθως επιδικάζει το Δικαστήριο σε παρόμοιες υποθέσεις, ήτοι περίπου 300 ευρώ.

31. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας, της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

32. Προκειμένου περί των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης στα οποία υποβλήθηκε ο προσφεύγων στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η διάρκεια μιας διαδικασίας μπορούσε να επιφέρει μία αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφεύγοντος ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ότι πρέπει επομένως τούτο να ληφθεί υπόψη (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Caruano κατά Ιταλίας*, απόφαση της 25 Ιουνίου 1987, § 37, série A no. 119-A). Το Δικαστήριο σημειώνει εν τούτοις ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος δε συνοδεύονται από τα αναγκαία δικαιολογητικά που θα επέτρεπαν τον ακριβή υπολογισμό τους. Πρέπει επομένως να απορριφθεί το αίτημά του. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τα έξοδα για τις ανάγκες εκπροσώπησης του προσφεύγοντος ενώπιόν του, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να του επιδικάσει το ποσό των 1.500 ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλει ο προσφεύγων ως φόρο.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

33. Το Δικαστήριο κρίνει προσηκόν να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.
4. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 3.000 (τρεις χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη και 1.500 (χίλια πεντακόσια) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλει αυτός ως φόρο,

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσ αυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσ αυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

5. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 7 Ιανουαρίου 2010 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 18 Φεβρουαρίου 2010

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος